

Bárdos
PálHÁNY HÉT
A VILÁG?

Mikor lelépett a vonatról, alig mert körülnézni, nehogy ismerőssel találkozzon. Faluhelyen mindenki ismer mindenkit, lehetetlen kikerülni a kíváncsi, kaján, kárörvendő tekinteteket. Az állomásfőnök biccentett felé piros sapkájával, mikor átbukdácsolt a sinen az üres olajoskocsik előtt, de ő úgy tett, mintha észre se venné. Két héttel ezelőtt emelt fejfelé szállt a vonatra. Igaz, akkor Bandi vitte a csomagot. Válla megsajdult a cipeléstől, ahogy a férfi eszébe jutott. Szaporázta a lépést, igyekezett kikerülni a kosaras, szatyros asszonyok közül, akik vele szálltak le a vonatról. A mozdony fűtatót egyet, azután szaporázva lihegni kezdett és a kerekek átsattogtak a váltón. Lába meg-megbicsaklott a göröngyökön, az olajosok nehéz járművei össze-vissza törték az utat. Elnézett a földbe szúrt tornyok felé és sóhajtott egyet. Hazaérkezett.

Az állomás mögötti tóban most is fürödtek a libák. Távoli kutyaugatás, kegyetlenül vert a nap. Néhány kókadat eperfa, sehol semmi árnyék, finom szitáló por, bűzlő lócitrom, és zöldes libaurülék, odébb pedig tócsák, felületükön az olaj csillámló rétegével. Azelőtt soha se gondolt arra, milyen ocsmány út vezet az állomástól a faluig. Kislány kora óta megszokta már, szinte észre se vette. De most, a Balaton-part, a nagy utazás után... Most szenvedett attól, hogy cipője megmerült a porban, míg a lovak piszkát kerülgette. Torkát összeszorította a félelem, érezte, befelé folynak a könnyei. Meg kellett állnia az egyik eperfánál. Nekitámasztotta hátát, hogy el ne essen, s úgy tett, mintha a port verne ki a cipőjéből. Tudta, hogy rettenetes lesz hazajönni, de erre a torokszorító, szörnyű félelemre mégse számított. Rémülten lesett körül, hisz akármelyik szembejövő az ura lehet. Ki tudja, merre kószál, hátha késsel lesi az úton, részegen, bosszúra várva. Minden kitelik tőle ok nélkül is, hát még ilyen okkal... Még sincs más választása, ennek elébe kell menni.

Mikor Bandi az üdülés végén szélnak eresztette, fel se fogta egészen, mi történt. Akkor már hetek óta nemigen gondolkodott azon, mit miért csinál. Feküdtek a forró homokon, vízgömbök a bőrén, már jól ment az úszás, nem úgy, mint eleinte, mikor vízbe lépni sem mert. Mikor a férfi azt mondta, sajnos mindennek vége, ő csak az üdülésre gondolt. Eszébe se jutott, hogy a minden mást is jelenthet. Sose beszéltek erről korábban, de nyilvánvaló volt előtte, ha Bandi az üdülés után más fűrészhöz megy, viszi magával. A válóper előbb-utóbb véget ér, s ő annak lesz felesége, aki mellett először érezte asszonynak magát. Nem beszéltek erről azelőtt, ahogy más főbenjáró dologról sem beszéltek, de hát neki eszébe se jutott, hogy két hét a világ, mikor Bandi a beutalót elébe tette. Nézett a férfi nyílt, kék szemébe, s fáva összehúzódott a bőrén a vízcseppek. A férfi is csodálkozott rajta, nem értette, mi ez a nagy felhajtás, sírás, könnyörgés, honnan a félreértés? Hiszen addig minden jó volt, nagyon jó és egyszerű, a világ rendje szerint való. Férfi, nő, két nehezen szerzett beutaló, vidám utazás, kétgyászos szobák, előre beszerverték férficimborá, aki pontosan tudja mikor kell kimaradnia. És klappolt minden, akár az egy-méretű fűrészcsevek. Akkor minek a végére elrontani? És nézett csodálkozva, nyílt, értelmes, kék szemével.

Nehéz volt a járás, hát vissza se vette a cipőt, mezítláb ment tovább a göröngyök között, ahogy megszokta. A célszerű, gyalogjáró cipőket mind otthon hagyta, alig vitt magával valamit. Minek is? Bandi jól keres, majd lesz ami kell, ő kevéssé beéri. Könnyű szívvel hagyta el az otthoni holmit, ahogy az ember könnyen hagyja ott a nyomorú-

ságot. Részeg ház, félrekapott kalappal, hadd maradjon, majd összedől egyszer. Rossz szagú, ócska bútorok, szű egye mindet, akkor se kár. Két koszos malac, visító dögök, örökké éhes bamba disznók, etesse őket, aki akarja. Házkörüli ruhák, félretaposott, trágyás cipők, kell a fenének. Pénz a takaréokban, élje fel az a tehetetlen. Fizetett nőkre költse, akik pénzért eltűrik nyálas szuszogását. Vesse fel a tűz, vessen mindent fel a tűz, vagy lepje el a víz, az otthoni poshadt, békalencsés víz, amit a ló is csak kénszerből iszik meg. Semmi se kell a régi holmiból, ha egyszer nem kell a régi élet. Semmiért se kár. Semmiért. Most egyszerre nagyon jó lett volna egy otthoni cipő.

Az út mentén tócsa, benne büdös víz, az olaj fekete szivárványával, arról nem is lehet tudni, hogy jutott eszébe a Balaton. Félt belelépni, lába ujját kінálta a partmenti habnak, míg Bandi megunt, felnyalábolta, s bevágta a vízbe. Rémülten kapálódzott, nagyokat nyelt, s mikor felállt, akkor vette észre, hogy térdéig ér. Mindenki nevetett, de hát honnan vette volna a merészet a vízen járáshoz, mikor jósz szerint akkor volt először fürdőruha rajta? Lánykorában le-lezőkött a Tiszára bandázni, de akár a többi lány, ő is csak a lábát merítette benne. Bandi értette a dolgot, az első fürdetés után már jól bánt vele, karjára fektetve vitté befelé, hasra fordította, úgy tanította úszni, hogy közben fogta a mellét, a hidegtől meg a férfikéz szorításától megkeményedett a mellbimbója. Először szégyellte, azután örült, hadd érezze a férfi, hogy van. Egész megbolondult ott a férfi karjában, belecsókolt a vizes szájába mindenki előtt, pedig korábban a kombinét se vette le világosban, még félhomályban is úgy kellett lefejtetni róla. Azután belejött, nagyon is belejött. Ettől az emléktől megborzongott még ott a porban is, a tócsa mellett.

A víz kerítette össze őket előbb is. Kapálás közben tört rá Bandi először, azokkal a nagy kék szemekkel. Vízet kért, megivott vagy négy kantafeüvel. A kukoricáson túl vallatták a földet, nehéz bögésű teherautókkal, kemény csengésű vascsövekkel, meg az olajfűrés zajával. Bandi megivott négy kantafeüvel, azután megtörölte a száját. Derékig meztelen volt, barnára sült, vöröszőrű, szőke, kékszemű ember, fején sisakkal, s nevetéssel a szája szélén. Már ott eldől minden, ahogy állt a kukoricák között és kezefeüjével megtörölte a száját.

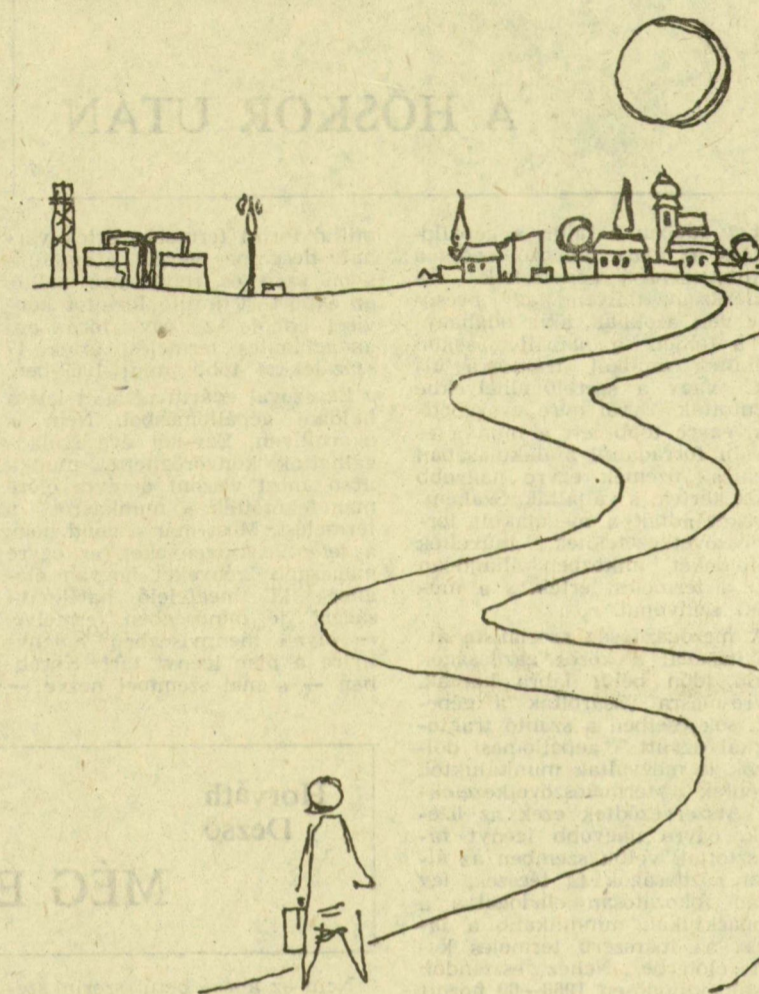
Asszonyok jöttek szembe, rábámultak. Ettől félt, ettől félt legjobban. A faluban szétmegett a hír, Vidács Jánost otthagyták a felesége, elment egy olajossal, összeállt vele, kurvul, éli világát. Az ura járhatott házról házra a panasszal, vagy a kocsmában, másfél liter után szétordította a szegényt. De ha szót se szólna. Sír a malac, szétbitangolnak a csirkék, meglátsszák a házon, ha nincs benne asszony. Jónnek a szomszédok, kérdik, hogy mi esett, s a hír mindenképpen el-sétál estére kispadtól kispadig. Úgyis mindig az olajosokat szidják: szétörlik az utat, mocskolják a vizet, elütik a hízót, felgyújtják a falut. Ehhez jön most hozzá: ellopják az asszonyt, Loptak már eddig is, gyümölcsöt, krumpelit, ezt, azt, de asszonyt most először. Nem marad szó nélkül az ilyesmi. Mikor elment, számolt ezzel, de ezse ágában se volt ide még egyszer visszajönni. Vagy csak jóval később, mint Bandi hitese felesége, törvényes asszony, hogy lássák a boldogságát, a jó-módját, az új életét. Így baktatni vissza, szemlesütve, magányosan, mint a kiverő kútya, erre nem is gondolt. A férfinék ő odaadta magát egészen, életre szólóan, ahogy illik. Nem gondolta, hogy más ház, más szokás, hogy másoknál két hét, két hét a világ. Mindent odaadott, mikor magát odaadta, s így most minden nélkül baktathatott haza.

Mégse bánta. Felvágta a fejét, ne lássák őt szemlesütve hazajönni. Kihúzta a derekát, rántott egyet a ruhája vállán. Csak sűgjanak össze nyugodtan ezek az elnyűtt istenszatyrai, vessenek keresztet, az se baj. Melyiknek volt olyan két hete, két hete... két napja, két órája, két perce az életében, mint neki? Maga az üdülő is már paradicsom. Előző nap kiválasztják az ételt, beadják a kis kék, sárga, piros, zöld karikákat, azután másnap elbűk teszik a jó falatot. Nincs főzés, mosogatás, a szobákat takarítják, a társalgóban kávéfőzőgép, sütemény, italok, a kertben hinta, kényelmes, nádfonatú székek, fehér padok. S a Balaton! Az égen lebegő vitorlák, a meghajszolt habokon kiverő tajték, s a sült hal szaga, a sok ember, nyüzsgő, színes élet, vendéglők, zenekar, séta, úszás, a víz későn megismert félelme és gyönyörűsége... Hát mit tudnak erről ezek az istenszatyrai, ezek a varjúk, akik fekete kendővel kötik be a fejüket, akárhogy tűz a nap, mintha mindig gyászolnának. Talán gyászolnak is, a saját életüket, amit elvesztettek valahol. Mit tudnak ezek a férfi gyönyörűségéről, arról, hogy a szerelemben, az igazi szerelemben, mire képes a nő?

Elpirult a gondolatra. Eszébe jutott, hogy szégyellte magát, mikor a gyönyörűségtől nyögés hagyta el a száját. Sirt közben a szegénytől, de nem lehetett viszatartani. Azután megszokta, mint Bandi tapasztalt, okos ölelését, amit azelőtt elképzelt se tudott volna az ura mellett. Az ura mellett, aki rámaszik, liheg kettőt, és kikészül, lucskos, borszagú, ronda ölelés, önző és meddő és hitvány és semmi és semmi. Abba az ölelésbe kell most neki visszamenni, két ilyen hét után.

Szekér jött szembe, porzott az út. Legjobb lenne világáig menni. De hát hová? Egyedül mit csinálna? Hoi lakna? Mihez ért? Semmihez! Bandinak sincs lakása, munkásszállásról albréletbe jár, az olajosok mind ilyen félszektelenek. Ma itt, holnap ott, szabad madarak. Jó is annak, akit nem köt a ház, disznó, szokás, bár a falu szája csak mocskolta őket, csavargónak, gyűtmentnek, cigányoknak. Bandi elképedt, mikor kinyögte, feleségül menne hozzá. Akkor derült ki, hogy nős ember, csak régen szétmentek, megunt az asszony a várást, különélést. Gyerekük van, azért papíron megőrizték a lát-szatot, ha évekig így volt, minek elválni, s új asszonnyal az egészet előlről kezdeni? Ezen a ponton sehogyse értették meg egymást. Bandi egyre azt firtatta, hát nem volt szép a két hét? Nem volt boldog? Nem érezte jól magát? Ő pedig hajtogatta, hogy ezek után hová legyen, hol hajtassa le a fejét, mi lesz vele? Bandi félrevezette, milyen könnyű volt őt elvinni az urától. Mit is tud Bandi az életükről, az ura örökös szótlanágáról, boros indulatairól, sunyi természetéről, könyörtelen önzéséről, amely mindig a szokás, illem, kötelesség leplebe takarózik. Persze Bandi is megéri a pénzt. Neki volna ezse, csak nem szereti használni. Majd lesz valahogy, sohasem volt úgy, hogy valahogy ne lett volna, hagyni kell, kialakul, ilyen az élet, s más efféle bölcsességei megmentik attól, hogy a fejét törje. Védett ember, mert a szakmáját érti, a munkáját bírja erővel, még a fogfájást se ismeri. Viselkedni nagyon tud, igazi úr, szörja a borraival, teheti, senkitől se fél, minek is félne, senkit se tisztel, legfeljebb a saját mű-vezetőjét, mert az nem afféle átképzett nyári mikulás, hanem valódi bányász, fűrómester a javából. A többi ember mehet tőle a... Meg szokta mondani, micso-dába.

Elment mellette a szekér, arcába verte a port. Az ismerős port. Nyáron minden kiszárad, repe-dezik, röpül a finom szemű homok, eső után löcsig ér a sár. Amíg csak kocsik jártak erre, megjárta valahogy. Mióta itt dübörögnek a nehéz teherautók, minden tönkrement. Szétverik az utat, letaposák a termést, döntik a kerítéseket, elzavarják a csendet. A falu megtelik nyugtalanító zajokkal, nagyhangú emberekkel, akik táskaradiót bömböltetve hallgatják a meccset,

FEHER KÁLMÁN RAJZA

konyakot isznak, verekszenek, elcsábítják a más feleséget, Ijesztő jobogású faklyákat gyűjtanak, az égő földgáz hét határra pirosra festi az eget, zúg, bűg, mintha a föld mélyét bírná szóra, s időnként nagy tüzekkel ijesztgeti az embereket. Az égő gáz fénye átfesti a falut, mindennek más lesz a színe tőle, mint azelőtt. Aki megáll az eget szűrő vastornyok alatt, rájön arra, hogy milyen kicsi és észrevehetetlen pont a világban.

Felnézett az égre, gyülekeztek a felhők. Szaporábbra fogta a lépést, nehogy elázzon, pedig nem tudta, mire megy haza. Lapot küldött előre, tudatta az érkezését, mintha semmi se történt volna. Hisz vízfordást vállalt az olajosoknál, joga volt a beutalóhoz. Bandi nélkül persze nem kapott volna, de az senkire se tartozik. Hanem az urát mégse lehet félrevezetni. Az tudta, hogy ő elment, végleg elment, azt is tudta, mivel. Talán megbocsátotta. De két hétig maga etette a disznót, maga gondozta a házat, maga gondoskodott ételről, tiszta ruháról, s ezt soha se fogja megbocsátani. Se a szegényt, ha a falu szája vette. Mert ez a szegény haláláig elkíséri. Vidács, akinek a feleséget megszoktette a gyűtment olajos. Ez most már lemoshatatlan. Ha összefekszenek a határban, vagy akár az ura ágyában is, az csak olyan csoda, ami három napig tart. Az olajos mind kajtatja a szoknyát, más is lefekszik velük, még szerelem nélkül is. De egy se hagyta még ott a hitese urát, akinek az isten színe előtt fogadott hűséget. S ha már otthagyták, ami nagy bűn, mert szokás, illem, isten ellen való, akkor hogy mer visszajönni? Bandi ezt nem érti, nem is akarja érteni. Azt sem érti, hogy nélküle vissza kell jönni. Neki széles a világ. Erős férfi, szakmája van, becsülete, ha csúnyán köszönnek, veszi a kalapját és odébball. De mit csináljon egy asszony évmagában, aki semmihez sem ért, semmire se jó, semmit se tanult? Hisz Bandi nélkül nem tudta kezelni a liftet sem, minduntalan eltévedt, az emberektől szótlan lett, mert attól félt, ostobának, falusi libának nézik. Saját pénze nincs, honnan is lenne? Mindene a két ruhája, meg a váltás fehérnemű. Otthon azért más. Behunyt szemmel is hazatalál, mindenkit ismer, fedél a feje fölött, étel a kamrában, kőteny a szögön, disznó az ólban, szomorúság reggeltől estig, de legalább ismerős szomorúság.

Elérte a faluszél első házaát, s ahogy körülnézett, biztos volt abban, nem örök időkre jött haza. A két hét elmúlt, de semmi sincs úgy, mint két héttel azelőtt. Bandival nem sikerült, meg kell próbálni mással. Ha nem

megy, akkor egyedül. Jó előre felkészülve rá, pénzzel, mert sehol sincs hitel, egész elszánással, mert fél szívvel nem lehet. Csak az első találkozón kell átadni az urával, meg az első napokon, azután apranként előlről kezdeni mindent. Válásról majd hallani se akar, mert akkor osztani kell a vagyont. Hivatkozik istenre, szokásra, ha ugyan vet szót azon kívül, hogy nem és nem. Pedig hiába minden, ha beleharaptak a karéj kenyérbe, azt az isten se ragasztja vissza. Csak a találkozás, meg az első óra, az első nap — csak az nagyon nehéz lesz.

Szorongatta a félsz, ahogy ment az utcán. A félelemnek nem lehet parancsolni. Józán ésszel tudta, csak erőt gyűjteni jött haza, de ahogy az utca porában lépkedett, úgy érezte, egyre jobban süppedt lába a talajba. Nagy húzása van a hazai földnek, nehéz abban emelni a lábat. Egyszer sikerült megugrania onnan, ki tudja, sikerül-e másszor? Meg is kell azt élni. Ha nagyobb baj nincs is, elég baj, hogy hétfő után kedd, kedd után szerda következik.

Már messziről látta a házukat. A ház előtt senki, az utca is üres a melegben. Legalább nincs ismerős. Már ez is nagy szerencse, üresek a lócák, csukva minden ablak. Csak a libák totyognak egyik oldalról a másikra, meg egy pulyka meresztgeti a tollát. Kopasz nyakú tyúk kapirgál a kerítés tövében, meg néhány csirke szédeleg. Az italtolt lépcsőjén öreg ember alszik, arcára húzva a kalap.

Az üdülőben széles, tiszta ágyban aludt, ropogós ágyneműkben. A szobája mellett a fürdő, eleinte leforrázta magát a meleg tus alatt, míg meg nem tanulta keverni a vizet. Az ablak a Balatonra nézett, a túlparton kéktettek a hegyek. Olyan ételeket evett, amiknek azelőtt nevét sem hallotta, pedig jó gazdaasszony hírében állt. Többet utazott, látott két hét alatt, mint addig egész életében. Most mégse erre gondolt, mert meghallotta visítani a malacot. A csirkék is verekedtek az udvaron, ki tudja, mikor kaptak enni. A gangon tele taláta a moslékos dézsát, megkeverte és odaöntötte a dögök elé. Habzsolva zabálták. Magot vetett a csirkéknek is, nagy veszekedés közt kapkodták egymás elől. Felvette a cipőt, úgy ment be a háza. A konyhában rendtelenség, mosatlan edények, tányérok, kanalak, minden tele léggel. Sóhajtván nézett körül, azután benyitott a tisztaszobába. Ott ült az ura az asztal mellett, fekete ruhában, mint vasárnap, mikor templomba készült, s a székátláshoz odatámasztva az ostor...;